

№ уроку	Дата	Тема уроку. Зміст	Види діяльності	Очікувані результати
ВСТУП (3 год)				
1		Чому необхідно вивчати географію Географія як наука про Землю. Значення географічних знань та умінь для життєдіяльності людини Що допомагає вивчати Землю Методи географічних досліджень. Сучасні наукові дослідження Землі і винаходи людства. Сучасні друковані та електронні джерела географічної інформації	Робота з інформацією. Віртуальна мандрівка з використанням вебресурсів («Google Earth», «Google maps» тощо). Розв'язування проблеми: Чи потрібно вивчати й досліджувати території, на яких ніхто не проживає (наприклад, Антарктиду, пустелі, високігірні райони)? Робота у групі модель «Дерево географії». Підготовка презентації про українського вченого-географа (за бажанням) Робота в групі з сучасними джерелами інформації Дискусії: «Що й навіщо вивчати сучасним географам, коли на Землі вже “все відкрито?”; «Чи можуть бути небезпечними винаходи та відкриття?» Віртуальна екскурсія музеями України	- з'ясовує і пояснює значення географічних знань у житті людини; - здійснює пошук географічної інформації з різних джерел; - логічно структурує власне повідомлення; презентує результати своєї роботи у запропонований спосіб; - розпізнає з допомогою вчителя пізнавальну географічну проблему у запропонований спосіб; - взаємодіє в групі для розв'язання навчальної проблеми відповідно до своєї ролі; - знаходить, збирає і зберігає географічні дані різних типів; - використовує картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень - здійснює пошук та критично оцінює географічну інформацію з різних джерел; - з'ясовує і пояснює значення географічних знань у житті людини; - логічно структурує власне повідомлення; - презентує результати своєї роботи у запропонований спосіб; - розпізнає з допомогою вчителя пізнавальну географічну проблему у запропонований спосіб; - взаємодіє в групі для розв'язання навчальної проблеми відповідно до своєї ролі
2		Як організувати власне спостереження Особливості організації власних географічних спостережень	Практична робота. Спостереження за висотою Сонця над горизонтом Створення моделі гномона	- розуміє причини розмаїття природи та певні її закономірності; - з'ясовує і пояснює значення географічних знань у житті людини; - презентує результати своєї роботи у запропонований спосіб; - презентує результати своєї роботи у запропонований спосіб

РОЗДІЛ І. ЗЕМЛЯ НА ГЛОБУСІ Й КАРТІ (9 год)				
Тема 1. Глобус – модель Землі (3 год)				
3		Яка форма і розміри Землі Форма і розміри Землі. Навколосвітня подорож Фернана Магеллана	Робота з моделлю Землі. Демонстрування глобуса як моделі Землі; Практикум «Нанесення на карту маршруту навколосвітньої подорожі Ф. Магеллана»	- <i>розуміє зміст</i> поняття «геоїд»; - <i>досліджує</i> об'єкти і явища, використовуючи відповідні моделі, зокрема й цифрові; - <i>використовує</i> глобус як джерело інформації; - <i>здійснює пошук</i> самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на глобусі
4		Які рухи здійснює наша планета Рухи Землі та їх наслідки Урок-практикум Глобус як модель Землі: види, умовні знаки	Робота з глобусом і телурієм Моделювання рухів Землі з використанням телурію/ веб-ресурсів/ друкованих наочних посібників/ рисунків тощо Практикум «Умовні знаки на глобусі. Визначення напрямів на глобусі». Робота з картографічною інформацією: що і як позначено на глобусі? Складання інформаційної листівки або презентації «Загальногеографічні та тематичні глобуси»	- <i>використовує</i> глобус як джерело інформації; - <i>пояснює</i> як рухи Землі впливають на її природу й життя людей; - <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань - <i>використовує</i> глобус як джерело інформації; - <i>здійснює пошук</i> самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на глобусі; - <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань
Тема 2. Зображення Землі на карті (6 год)				
5		Які є способи зображення Землі Зображення земної поверхні на космічних знімках, глобусі, картах та планах місцевості Чим географічна карта відрізняється від плану місцевості Що таке географічні карти і плани місцевості. Будова компаса	Робота із зображеннями на космічних знімках, картах, планах місцевості. Порівняння зображення земної поверхні на малюнку та фотознімку Робота з умовними знаками плану місцевості та географічної карти. Вправи на порівняння зображення на глобусі з географічною картою. Визначення сторін горизонту та азимутів на плані місцевості	- <i>використовує</i> карту як джерело інформації; - <i>логічно структурує</i> власне повідомлення; - <i>визначає та розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя різні способи зображення земної поверхні; - <i>розрізняє</i> зображення земної поверхні на плані місцевості та географічній карті - <i>здійснює</i> пошук географічної інформації з різних джерел; - <i>співвідносить</i> інформацію на карті, плані, глобусі та космічному знімку; - <i>розрізняє</i> зображення земної поверхні на плані місцевості та географічній карті
6		Які бувають масштаби Масштаб та його види	Вправи на переведення масштабів та точність вимірювання відстаней на глобусі і карті	- <i>використовує</i> карту як джерело інформації; - <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань;

				- використовує вміння перетворювати й представляти різні види масштабів
7			Географічний диктант «Опис місцевості за електронними картами». Робота з картографічними онлайн-сервісами: Windy, Flightradar24, Marine Traffic тощо Командна гра-квест «Навколосвітня подорож» за допомогою картографічних онлайн-сервісів та карт світу. Створення плану частини населеного пункту за допомогою ресурсу Google Maps	- використовує карту як джерело інформації; - здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на карті; - використовує картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень; - логічно структурує власне повідомлення; - пропонує правила взаємодії в групі і дотримується їх - використовує карту як джерело інформації; - здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на карті та за допомогою онлайн-сервісів; - пропонує правила взаємодії в групі і дотримується їх; - з'ясовує і пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб значення сучасних картографічних зображень в житті людини
8		Урок-практикум Як на планах місцевості й географічних картах визначити напрямки на об'єкти та відстані між ними. Визначення напрямків на плані місцевості. Визначення відстаней між об'єктами за глобусом. Визначення відстаней між об'єктами за планом місцевості та географічною картою	Практична робота «Визначення напрямків на планах місцевості та відстаней між об'єктами на глобусі й географічній карті»	- добирає математичний апарат для розв'язання навчальних завдань; - використовує вміння перетворювати й представляти різні види масштабів; - здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя інформації географічного змісту на плані місцевості та географічній карті; - використовує здобуті знання і набутий досвід для виконання навчальних і життєвих завдань
9		Урок-узагальнення	Діагностична робота №1 Розв'язування завдань з теми	

РОЗДІЛ II. ОБОЛОНКИ ЗЕМЛІ (52 год.)

Тема 1. Літосфера (10 год)

10		Яку будову має Земля та літосфера Внутрішня будова Землі. Будова земної кори Чому рухаються літосферні плити Будова літосфери. Рухи літосфери	Робота із географічною інформацією з різних джерел Моделювання Створення моделі «Рух літосферних плит»	- <i>розуміє</i> зміст поняття «літосфера»; - <i>здійснює</i> пошук географічної інформації з різних джерел; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються у літосфері - <i>розуміє</i> зміст поняття «літосферна плита»; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються у літосфері; - <i>створює</i> самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження процесів у літосфері; - <i>презентує</i> результати своєї роботи у запропонований спосіб
11		Чому бувають землетруси та відбувається виверження вулканів Землетруси. Вулканізм. Сейсмічні пояси Землі	Моделювання Створення моделі вулкана	- <i>розуміє</i> зміст понять «землетрус», «епіцентр землетрусу», «вулкан», «кратер», «жерло», «гейзер», «сейсмічний пояс»; - <i>створює</i> самостійно / в групі / з допомогою вчителя матеріальні навчальні моделі для дослідження процесів у літосфері; - <i>використовує</i> здобуті знання і набутий досвід для збереження життя й здоров'я свого та інших людей під час землетрусу, виверження вулкану; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються у літосфері; - <i>моделює</i> виверження вулкану самостійно або з допомогою вчителя; - <i>презентує</i> результати своєї роботи у запропонований спосіб
12		Як зовнішні процеси на Землі формують рельєф Зовнішні процеси на земній поверхні. Вивітрювання. Ерозія	Дослідження. Що робити в разі загрози зсуву ґрунту?	- <i>розуміє</i> зміст понять «ерозія», «зсув», «вивітрювання»; - <i>складає</i> з допомогою вчителя чи інших осіб план дослідження; - <i>використовує</i> здобуті знання і набутий досвід для збереження

				життя й здоров'я свого та інших людей під час утворення зсуву; - <i>розрізняє</i> види вивітрювання та ерозії; - <i>презентує</i> результати своєї роботи у запропонований спосіб; - <i>досліджує</i> об'єкти і явища, використовуючи географічні карти, моделі
13		Як визначають висоту точок місцевості Абсолютна і відносна висота точок. Горизонталі. Шкала висот і глибин	Практична робота. «Визначаємо висоту пагорба»	- <i>використовує</i> карту як джерело інформації; - <i>розуміє</i> зміст понять «абсолютна і відносна висота точок», «горизонталь»; - <i>використовує</i> фізичну карту як джерело інформації; - <i>використовує</i> здобуті знання і набутий досвід для виконання практичних завдань
14		Урок-практикум Як визначати форми рельєфу Рельєф суходолу і дна океану. Форми рельєфу своєї місцевості. Урок-практикум Як працювати з фізичними картами Фізична карта світу, півкуль, України	Практикум «Визначення за планом місцевості, фізичними картами абсолютної і відносної висоти окремих об'єктів». Практична робота. Робота з фізичною картою світу та України Позначення на контурній карті меж літосферних плит, сейсмічних поясів, окремих вулканів, гір і рівнин. Гра «Географічний брейн-ринг»	- <i>використовує</i> карту та план місцевості як джерело інформації; - <i>розрізняє</i> гори і рівнини за висотою; - <i>використовує</i> фізичну карту як джерело інформації; - <i>презентує</i> результати своєї роботи у запропонований спосіб; - <i>розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя ті із запропонованих проблем щодо особливостей рельєфу, які можна розв'язати дослідницьким способом - <i>використовує</i> картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для моделювання, організації власних географічних досліджень; - <i>знаходить, показує</i> на картах і <i>позначає</i> на контурній карті вулкани (Етна, Мауна-Кеа, Карадаг), гори (Гімалаї, Карпати, Кримські), рівнини (Амазонська низовина, Східно-Європейська рівнина, Бразильське плоскогір'я, Придніпровська височина і Придніпровська низовина) відповідно до навчального завдання; - <i>презентує</i> результати своєї роботи у запропонований спосіб
15		Яким буває рельєф суходолу і дна океану	Моделювання процесу утворення складок земної кори	- <i>використовує</i> карту як джерело інформації;

		Рельєф суходолу і дна океану		- розрізняє форми рельєфу за висотою; - презентує результати своєї роботи у запропонований спосіб; - моделює географічні явища та процеси; - розпізнає самостійно або з допомогою вчителя ті із запропонованих проблем щодо будови земної кори, які можна розв'язати дослідницьким способом
16		Чим мінерали відрізняються від гірських порід Мінерали і гірські породи. Корисні копалини	Експеримент. Визначення агрегатного стану речовин	- розуміє зміст понять «мінерал», «гірська порода»; - розрізняє гірські породи за походженням; - презентує результати своєї роботи у запропонований спосіб; - використовує наукові факти для формулювання власних суджень щодо зв'язків будови земної кори та поширення гірських порід
17		Як використовують корисні копалини Види корисних копалин. Вплив діяльності людини на земну поверхню	Дослідження «Корисні копалини в облаштуванні житла (господарських будівель)». Практична робота. «Робота з колекцією корисних копалин»	- використовує різні джерела географічної інформації для організації власних досліджень; - досліджує вплив діяльності людини на земну поверхню; - розпізнає з допомогою вчителя пізнавальну проблему щодо раціонального використання корисних копалин
18		Урок узагальнення	Діагностична робота №2 Розв'язування завдань з теми	
Тема 2. Атмосфера (14 год)				
19		Яку будову має атмосфера Склад і будова атмосфери	Складання моделі атмосфери. Креслення діаграми «Склад атмосфери». Дослід, який підтверджує наявність у повітрі кисню. Робота з джерелами інформації	- розуміє зміст понять «атмосфера», «озоновий шар»; - аналізує з допомогою вчителя результати досліджень атмосфери за запропонованими критеріями; - виявляє емоційно-ціннісне ставлення до власних географічних досліджень
20		Як нагрівається атмосферне повітря Нагрівання атмосферного повітря. Добовий і річний хід температури повітря, причини	Робота з інформацією. Дослідження нагрівання предметів; залежності температури поверхні від кута падіння сонячних променів. Вправи на визначення середньодобової і середньомісячної температури повітря та зміни температури повітря з висотою.	- розуміє зміст понять «озоновий шар», «амплітуда температур повітря», «середні температури»; - планує географічне дослідження процесів в атмосфері з допомогою вчителя; - добирає математичний апарат для розв'язання навчальних завдань;

		його коливання. Середні температури, амплітуди температур	Практикум «Визначення середньодобової і середньомісячної температур»	- встановлює з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в атмосфері; - <i>використовує</i> картографічні онлайн-сервіси та онлайн-ресурси для організації власних географічних досліджень
21		Чому змінюється атмосферний тиск Атмосферний тиск, його зміни у тропосфері	Робота у групі. Визначення тиску, що чинить атмосфера на долоню. Експеримент , який доказує існування атмосферного тиску. Розв'язування задач на визначення атмосферного тиску	- <i>розуміє</i> зміст понять «атмосферний тиск»; - <i>використовує</i> фізичну, кліматичну карту як джерело інформації; - <i>планує</i> географічне дослідження процесів в атмосфері з допомогою вчителя - <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань; - <i>виконує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження, фіксує одержані результати
22		Урок-практикум. Розв'язування задач на визначення температури повітря та атмосферного тиску Вимірювання температури, атмосферного тиску	Практикум «Робота з барометром. Визначення температури повітря та атмосферного тиску	- <i>розуміє</i> зміст понять «амплітуда температур повітря», «середні температури», «атмосферний тиск»; - <i>використовує</i> термометри, барометри для визначення характеристик погоди; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в атмосфері
23		Як утворюється вітер та яке його значення Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість. Бризи. Роза вітрів	Робота з прислів'ями. Робота з таблицею «Характеристика вітрів». Робота у групі з інформацією. Підготовка інформаційної листівки «Місцеві вітри» Практикум. «Будуємо розу вітрів». Моделювання «Проектування місця розміщення підприємства у своїй місцевості, з урахуванням рози вітрів»	- <i>розуміє</i> зміст понять «сила вітру», «бриз»; - <i>будує</i> графічні моделі: розу вітрів; - <i>виконує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження, фіксує одержані результати; представляє результати дослідження у запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв; - <i>використовує</i> флюгер для визначення напрямку вітру; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в атмосфері

24		Як вода потрапляє в атмосферу Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни. Хмари, їхні форми, хмарність. Туман Урок-практикум. «Визначення абсолютної і відносної вологості повітря» Прилади для вимірювання вологості повітря	Робота з інформацією на встановлення залежності між температурою повітря та вмістом у ньому водяної пари. Робота з відео «Незвичайні хмари». Ознайомлення з атласом хмар. Побудова діаграми хмарності Практикум «Вимірювання вологості повітря»	- розрізняє види хмар; - визначає та розпізнає самостійно або з допомогою вчителя види хмар; - будує графічні моделі: діаграми хмарності, виконує з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження, фіксує одержані результати; - представляє результати дослідження у запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв - розрізняє абсолютну і відносну вологість повітря; - використовує гігрометр для визначення вологості повітря; - добирає математичний апарат для розв'язання навчальних завдань
25		Хто живе у хмарах Опади, їхні види, вимірювання, значення	Складання таблиці «Значення дощу для живої природи». Робота над схемою утворення граду. Робота у групі з кліматичною картою. Практикум «Виготовлення дощоміра»	- представляє результати дослідження у запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв; - розрізняє види опадів; - будує графічні моделі: опадів виконує з допомогою вчителя чи інших осіб; - представляє результати дослідження у запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв; - моделює атмосферні явища самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб
26		Урок-практикум. Побудова діаграми кількості опадів	Практикум «Побудова діаграми кількості опадів»	- будує графічні моделі: діаграми кількості опадів; - виконує з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження, фіксує одержані результати; - представляє результати дослідження у запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв
27		Як розподіляється тепло на поверхні Землі Куляста форма Землі і розподіл тепла на її поверхні та в тропосфері. Теплові пояси. Погода	Робота з таблицею «Характеристика теплових поясів». Робота з контурною картою «Позначення меж теплових поясів». Робота з матеріалами сайту прогнозу погоди.	- розуміє зміст понять «погода», «теплові пояси»; - представляє самостійно або з допомогою вчителя інформацію про погоду і клімат в різних формах; - обирає самостійно або з допомогою вчителя ідеї, способи,

			Дослід «Стеження за річним рухом Землі». Опис погоди за умовними позначеннями	засоби для розв'язання навчальної / життєвої проблеми щодо погодних явищ
28		Чому на Землі різний клімат Клімат. Кліматична карта світу, України. Ресурси атмосфери Урок-практикум. Клімат своєї місцевості	Розгляд змодельованої ситуації, висунення припущення. Робота у групі. Порівняння поняття «погоди» і «клімат». Робота з прислів'ями. Практикум «Робота з кліматичними картами». Практична робота «Опис клімату своєї місцевості»	- <i>розуміє</i> зміст понять «клімат»; - <i>представляє</i> самостійно або з допомогою вчителя інформацію про клімат в різних формах - <i>представляє</i> самостійно або з допомогою вчителя інформацію про погоду і клімат в різних формах
29		Які атмосферні явища є несприятливими Небезпечні і рідкісні атмосферні явища Який взаємозв'язок між людиною та атмосферою Джерела та наслідки забруднення атмосфери. Атмосфера і здоров'я людини	Розробка правил безпечної поведінки під час несприятливих атмосферних явищ, які характерні для вашої місцевості. Робота з інформацією (малюнками, світлинами, текстами). Розробка умовних знаків для небезпечних і рідкісних явищ. Робота з контурною картою (нанесення небезпечних і рідкісних атмосферних явищ). Міні-проект «Небезпечні/ рідкісні атмосферні явища своєї місцевості» Розв'язування проблемних змодельованих ситуацій. Розроблення заходів для розв'язання екологічних проблем	- <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя здобуті знання і набутий досвід для розв'язання життєвої проблеми, наводить приклади подолання спільними зусиллями громади (жителів вулиці, села, міста) наслідків стихійних атмосферних явищ і процесів; - <i>дотримується</i> правил безпечної поведінки під час грози, граду, ожеледі, урагану та інших несприятливих природних явищ - <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя здобуті знання і набутий досвід для розв'язання життєвої проблеми; - <i>наводить приклади</i> подолання спільними зусиллями громади (жителів вулиці, села, міста) наслідків стихійних атмосферних явищ і процесів
30		Урок-узагальнення	Діагностична робота №3 Розв'язування різних типів завдань з теми	- <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя здобуті знання і набутий досвід для розв'язання життєвої проблеми
Тема 3. Гідросфера (14 год.)				
31		Що таке Світовий океан Світовий океан. Острови в океані. Карта океанів	Робота з картою океанів. Віртуальна подорож через Індійський океан уздовж екватора з дослідженням зміни глибини. Практична робота «Позначення на контурній карті назв океанів, морів, проток, заток, островів»	- <i>розуміє</i> зміст понять «гідросфера», «море», «затока», «протока», «солоність океану»; - <i>розрізняє</i> частини океану; - <i>знаходить, показує</i> на картах і <i>позначає</i> на контурній карті Чорне, Азовське, Середземне моря; Керченську, Гібралтарську, Магелланову, Берингову протоки; Біскайську, Бенгальську затоки; острови Велика Британія,

				Гренландія, Мадагаскар, Джарилгач; півострови Скандинавський, Кримський, Аравійський, Індостан; Маріанську западину відповідно до навчального завдання; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою; - <i>обирає</i> самостійно або з допомогою вчителя ідеї, способи, засоби для розв'язання життєвої проблеми щодо безпечної поведінки під час шторму та цунамі
32		Які властивості вод Світового океану Властивості вод Світового океану	Розв'язування завдань на температуру і солоність води. Робота у групі для розв'язання проблеми «Чому океанічна вода замерзає при температурі нижче 0° С?»	- <i>розуміє</i> зміст поняття «солоність океану»; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою та атмосферою; - <i>з'ясовує і пояснює</i> з допомогою вчителя значення знань про гідросферу в житті людини, підприємницькій діяльності; - <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань
33		Як рухається вода у Світовому океані Рухи води у Світовому океані На що багатий Світовий океан та як людина використовує ці багатства Життя в океанах і морях. Ресурси Світового океану. Господарська діяльність людини у Світовому океані	Робота з інформацією. Віртуальна мандрівка «Глибинами океанів» (перегляд панорамних фото і відео). Жак-Ів Кусто – видатний дослідник Світового океану Дослідження «Небезпечні тварини на морських пляжах світу»	- <i>розрізняє</i> види руху води в океанах; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою та атмосферою - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою, атмосферою та біосферою; - <i>розпізнає</i> з допомогою вчителя пізнавальну проблему щодо використання водних ресурсів, охорони водних об'єктів у запропонованій ситуації; - <i>з'ясовує і пояснює</i> з допомогою вчителя значення знань про гідросферу в житті людини, підприємницькій діяльності;

				- <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань; - <i>формулює</i> з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження; - <i>виявляє</i> емоційно-ціннісне ставлення до наслідків впливу людини на гідросферу
34		Що ми знаємо про життя річки Води суходолу. Річка: річкова долина, річкова система, басейн річки, вододіл	Моделювання Виготовлення макета річкової системи. Дослідження «Віртуальна подорож річкою». Опис річки «Річка надихає» (з художніх творів, учнівської творчості). Практична робота «Позначення на контурній карті назв річок»; «Визначення довжини річки користуючись масштабом і ниткою або курвіметром»	- <i>розуміє</i> зміст понять «річкова долина», «річкова система», «басейн річки», «вододіл»; - <i>розрізняє</i> елементи річкової долини; - <i>знаходить, показує</i> на картах і <i>позначає</i> на контурній карті річки Дніпро, Дунай, Ганг, Ніл, Амазонка відповідно до навчального завдання; - <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань; - <i>формулює</i> з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження
35		Як «працюють» і «живляться» річки Живлення, водний режим річки. Робота річок	Проектна діяльність Створення пам'ятки про правила безпечної поведінки під час повеней, катастрофічних паводків, льодоставу й льодоходу, перебування на березі водойми (буклет, постер, флаєр, лепбук)	- <i>розуміє</i> зміст поняття «режим річки»; - <i>розрізняє</i> види живлення річок; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою; - <i>обирає</i> самостійно або з допомогою вчителя ідеї, способи, засоби для розв'язання життєвої проблеми щодо безпечної поведінки під час повеней, катастрофічних паводків, льодоставу й льодоходу, перебування на березі водойми

36		Як утворюється озеро Озера, походження озерних улоговин, солоність Урок-подорож. Озера України	Робота з інформацією «Опис озера за картою» Віртуальна подорож озерами України. Робота з фізичною картою України	- <i>розуміє</i> зміст поняття «озеро»; <i>розрізняє</i> види озерних улоговин; - <i>знаходить, показує</i> на картах і <i>позначає</i> на контурній карті озера Шацькі, Каспійське, Байкал відповідно до навчального завдання; - <i>обирає</i> самостійно або з допомогою вчителя ідеї, способи, засоби для розв'язання життєвої проблеми щодо безпечної поведінки під час перебування на березі водойми; - <i>добирає</i> математичний апарат для розв'язання навчальних завдань - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою; - <i>розпізнає</i> з допомогою вчителя пізнавальну проблему щодо використання водних ресурсів, охорони водних об'єктів у запропонованій ситуації; - <i>з'ясовує і пояснює</i> з допомогою вчителя значення знань про гідросферу в житті людини, підприємницькій діяльності
37		Як утворюються болота Болота, особливості їх утворення та поширення	Дослідження Як розпізнати непрохідне болото? Його небезпека	- <i>розуміє</i> зміст поняття «болото»; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою та атмосферою; - <i>обирає</i> самостійно або з допомогою вчителя ідеї, способи, засоби для розв'язання життєвої проблеми щодо безпечної поведінки під час перебування на березі водойми, руху болотистою місцевістю; - <i>формулює</i> з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження
38		Які водойми створила людина. Льодовики та багаторічна мерзлота – це одне й те ж?	Моделювання Будуємо греблю на річці: мета, місце, наслідки. Дослідження «Які зміни відбудуться на нашій планеті в разі танення льодовиків Гренландії та Антарктиди?»	- <i>розуміє</i> зміст понять «водосховище», «канал», «льодовик», «багаторічна мерзлота»; - <i>розрізняє</i> види льодовиків; <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що

		Штучні водойми і водотоки. Льодовики. Багаторічна мерзлота		відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою; - <i>формулює</i> з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження
39		Які особливості підземних вод Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні та мінеральні води	Дослідження «Які води називають термальними та мінеральними?» «Куди потрапляють стічні води?»	- <i>розуміє</i> зміст понять «підземні води», «мінеральні води», «термальні води»; - <i>розрізняє</i> види підземних вод; - <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою та атмосферою; - <i>з'ясовує</i> і <i>пояснює</i> з допомогою вчителя значення знань про гідросферу в житті людини, підприємницькій діяльності; - <i>формулює</i> з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження
40		Як людина взаємодіє з гідросферою Водні ресурси. Людина і гідросфера Урок екскурсія до місцевої водойми (річки, озера, ставка). Екологічні проблеми водойм своєї місцевості	Обмін досвідом економії води в родині. Проект «Створення пам'ятки про правила безпечної поведінки під час повеней, катастрофічних паводків, льодоставу й льодоходу, шторму, цунамі, перебування на березі водойми, руху болотистою місцевістю». Екскурсія до місцевої водойми (річки, озера, ставка)	- <i>встановлює</i> з допомогою вчителя взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою та діяльністю людини; - <i>розпізнає</i> з допомогою вчителя пізнавальну проблему щодо використання водних ресурсів, охорони водних об'єктів у запропонованій ситуації; - <i>з'ясовує</i> і <i>пояснює</i> з допомогою вчителя значення знань про гідросферу в житті людини, підприємницькій діяльності; - <i>виявляє</i> емоційно-ціннісне ставлення до наслідків впливу людини на гідросферу - <i>встановлює</i> взаємозв'язки явищ і процесів, що відбуваються в гідросфері, унаслідок взаємодії гідросфери з літосферою та діяльністю людини; - <i>розпізнає</i> з допомогою вчителя пізнавальну проблему щодо використання водних ресурсів, охорони водних об'єктів у запропонованій ситуації; - <i>виявляє</i> емоційно-ціннісне ставлення до наслідків впливу людини на гідросферу
41		Урок узагальнення	Діагностична робота № 4.	

			Розв'язування завдань різного типу з теми	
Тема 4. Біосфера (4 год.)				
42		Що об'єднує біосфера Складові біосфери, взаємозв'язки між оболонками Землі. Земельні ресурси. Людина і біосфера	Робота в групі «Складання розповіді про кругообіг речовин у природі». Складання схем «Взаємозв'язки між оболонками Землі». Проект «Збереження біосфери»	- <i>розуміє</i> зміст понять «біосфера»; - <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ в біосфері для розв'язання запропонованої життєвої / навчальної проблеми; - <i>бере активну участь у</i> комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії; - <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ у біосфері для розв'язання запропонованої життєвої проблеми
43		На які біологічні ресурси багата Земля. Біологічні ресурси та закономірності їх поширення	Практична робота «Складання ланцюга живлення для лісу, степу, луків, водойми своєї місцевості» Встановлення взаємозв'язків між компонентами природи	- <i>презентує</i> приклади власного досвіду зі збереження тваринного, рослинного світу своєї місцевості; - <i>використовує</i> самостійно або з допомогою вчителя уявлення про взаємозв'язки об'єктів і явищ у біосфері для розв'язання запропонованої життєвої проблеми
44		Чому ґрунт називають «особливим природним тілом». Типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Властивості ґрунтів. Карта ґрунтів	Встановлення взаємозв'язків між ґрунтотвірними чинниками. Робота з картою ґрунтів. Практична робота «Порівняння властивостей ґрунту і гірської породи»	- <i>розуміє</i> зміст понять «тип ґрунту»; - <i>представляє</i> самостійно або з допомогою вчителя інформацію про ґрунти своєї місцевості; - <i>характеризує</i> з допомогою вчителя чи інших осіб властивості ґрунтів, використовуючи відповідну наукову термінологію; - <i>презентує</i> приклади власного досвіду зі збереження ґрунтів своєї місцевості
Тема 5. Природні комплекси (6 год)				
45		У чому проявляється різноманітність природних комплексів Природні комплекси як наслідок взаємо-зв'язків між компонентами природи	Робота з інформацією «Встановлення взаємозв'язків у межах природного комплексу». Складання логічної схеми зв'язків окремих компонентів природного комплексу	- <i>розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя ті із запропонованих проблем щодо природних комплексів, які можна розв'язати дослідницьким способом; - <i>встановлює</i> самостійно або з допомогою вчителя певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами

46		Що таке географічна оболонка Географічна оболонка – найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості	Робота з інформацією (таблиця «Закономірності географічної оболонки»). Дослідження існування колообігу рідкої речовини та перетворення енергії в природі. Практична робота Аналіз схем кругообігу води, кисню, карбону в природі	- <i>розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя ті із запропонованих проблем щодо природних комплексів, які можна розв’язати дослідницьким способом; - <i>встановлює</i> самостійно або з допомогою вчителя певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; - <i>взаємодіє</i> в групі для розв’язання навчальної проблеми; - <i>розуміє</i> значення співробітництва у розв’язанні навчальної проблеми
47		Які бувають природні комплекси Види природних комплексів	Робота з таблицею «Природні зони» на картою навчального атласу. Дослідження зміни природних комплексів з висотою (за малюнком). Робота з картами навчального атласу. Дослідження природного комплексу своєї місцевості	- <i>розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя ті із запропонованих проблем щодо природних комплексів, які можна розв’язати дослідницьким способом; - <i>встановлює</i> самостійно або з допомогою вчителя певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; - <i>взаємодіє</i> в групі для розв’язання навчальної проблеми; - <i>розуміє</i> значення співробітництва у розв’язанні навчальної проблеми
48		Урок-екскурсія. Чим цікаве природне середовище. Пам’ятки природи, унікальні природні комплекси (ділянка лісу, заплава, водойма, гора, печера тощо) Як людина охороняє природне середовище. Природне середовище та його охорона	Екскурсія до природного комплексу своєї місцевості Робота з інформацією (малюнками, схемами) Навчальний проєкт «Що я можу зробити для збереження природи свого краю»	- <i>розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя ті із запропонованих проблем щодо природних комплексів, які можна розв’язати дослідницьким способом; - <i>встановлює</i> самостійно або з допомогою вчителя певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; - <i>взаємодіє</i> в групі для розв’язання навчальної проблеми; - <i>розуміє</i> значення співробітництва у розв’язанні навчальної проблеми - <i>взаємодіє</i> в групі для розв’язання навчальної проблеми; - <i>розуміє</i> значення співробітництва у розв’язанні навчальної проблеми
49		Урок-практикум. Дослідження взаємозв’язків у	Практична робота «Дослідження взаємозв’язків у природному комплексі своєї місцевості»	- <i>розпізнає</i> самостійно або з допомогою вчителя ті із запропонованих проблем щодо природних комплексів, які можна

		природному комплексі своєї місцевості		розв'язати дослідницьким способом; - <i>встановлює</i> самостійно або з допомогою вчителя певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами
Тема 6. Антропосфера (4 год.)				
50		Що таке антропосфера. Антропосфера – географічний та соціальний простір життя і діяльності людини. Зв'язки антропосфери з іншими оболонками Землі	Створення ментальних карт «Людина і навколишнє природне середовище»	- <i>пояснює</i> зміст поняття «антропосфера»; - <i>обирає</i> з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення існуванню зони контакту людини з природою; - <i>взаємодіє</i> в групі для розв'язання навчальної проблеми; - <i>створює</i> самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації щодо впливу людини на компоненти географічної оболонки в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв; - <i>використовує</i> наукові факти для формулювання власних суджень щодо зв'язків антропосфери з іншими оболонками Землі
51		Екологічна толока Урок-екскурсія	Акція: «Година для Землі» Екологічна акція у своїй громаді Екскурсія до краєзнавчого музею (природу) Практикум «Природа моєї місцевості»	- <i>оцінює</i> взаємозв'язок людини з іншими сферами навколишнього середовища; - <i>пропонує</i> власні заходи зі збереження природного середовища своєї місцевості - <i>взаємодіє</i> в групі для розв'язання навчальної проблеми; - <i>використовує</i> наукові факти для формулювання власних суджень щодо зв'язків антропосфери з іншими оболонками Землі
52		Урок узагальнення	Діагностична робота № 5. Розв'язування завдань різного типу з теми	